

جریدہ علیہ

مشيخت جليله اسلاميه نك جریده رسميه سیدر

صفر سنه ۱۳۴۰

عدد ۶۹

شمديلك آیده بر نشر اولنور

برنجی سنه

اسلام متفكر لاری

۱

ابو حامد محمد غزالی

۱۷

غزالی جدید :

عارفین۔ عارف بر حالده ، بر مقامده طور من ، معین بر حال ایله مقید اولماز ، عارفك بولنديني منزل و مقامی دیگر منازل و مقامه انتقاله مانع اولماز ، مقام معرفته قدر سیر و انتقال ایدر ، هر مقامده او مقامه مخصوص اولان وارداته ، اشاراته مطلع اولور ، آنی ده خلقك انتفاعی ایچون بر طاقم امارات ایله ترجمه ایدر .

كأن فؤادی مجمر فیه عنبر X علی نار فیکری واللسان یروح

ترجمه عما فی ضمیری مدامعی X وکل اناء بالذی فیه ینضح [۱]

مولی مقام عزیزنده ابریز کی در . اصلا کندوسنه تغیر طاری اولماز .

فیا سائلی عنه هو الذی یذهب الذی وجدناه لا یصدأ وان قدم الدهر [۲]

صوفیه وقت سیفدر دیر لرکه مقصود سیف قاطع و نافذ اولدینی کی وقت ، حقیق آنده وقوعی امضا بیوردینی حکم ایله غالبدر ؛ عبد ایچون صبر و تسلیمدن بشقه چاره یوقدر دیکدر .

حکم وقته تسامیم کو سترمک موجب نجات و استراحت ، بالعکس مقاومت ایتک باعث

هلاک و مشقتدر .

بعضیلری جنیدك سوزینی شویله ایضاح ایدیور . : حق متجلی لهك قابلیتنه کوره تجلی

ایدر ، حقیق دیکرندن تمیز ایدر که صورتده معین بر صورتی یوقدر . نته کیم صویک لونی

یوقدر ، سو قابنك لونه کوره متلون اولور . حق لذاته هر نعتی قبولی اقتضا ایدر .

[۱] قلم کویا بر بخوردانقدر آنده آتش فیکرم اوزرینه قونمش عنبر وارددر ، لسان ایسه

رایحه سنی نشر ایدیور . کوزمک چقور لرلی قلمده کینه ترجمان اولیور . اوت هر قاب ایچنده نه وار ایسه آتی صیزار .

[۲] ای سائل ! او صورددیك ذات اولیله بر آلتوندر که نه قدر زمان کچرسه کچسون اصلا

باس طوتماز .

عارف معرفتنده، شهوندنده مقید اولماز، عارفه، علم ذوقی نورلری، ضیا ویرر؛ آنکه عجایی، قلبی مشاهده ایدر [۱] عارف، بحر محیط تحقیقه (مظاهر اسما و صفاتده) مستملکدر [۲] یعنی عارفک معین برحالی یوقدر، بعضاً بحر معرفتده، بعضاً بحر مقدورآتده، بعضاً بحر صفاتده، تجلی و قتی نورینه کوره، غریقدر.

معرفت برطاقم طالعهدردرکه دائماً تحولدهدر. تجلی جلال و جمالك تبدلی ایله احوال مبتدل اولور. معرفت قلبک الله ایله حیات بولمسیدر [۳]

عارف کائن و بائندر. [۴] یعنی بدنی ایله خلق ایله برابر، قلبی ایله خلقدن آیریدر، چونکه مولاسنک شغلی ایله مشغولدر.

عارفک اوچ علامتی وارددر: نور معرفتی آنک نور ورعی اطفا ایتمز، ظاهر حکم شرعه مناقض اولان باطن علمی اعتقاد ایتمز، نعم الهیهنک کثرتی آنی قولاً و فعلاً حکم ظاهره مخالف بر امره سوق ایتمز [۵]: عارف واصل اولدم دیه ورعی الدن بر اقاماز، ازله سبق ایتسدیکندن طولانی فائدهسی یوقدر کبی زعملرده بولونمز، عارف، قلبنه حکم شرعک ظاهرینه مخالف واردات ورود ایدرسه آنکه عامل اولماز، دائم سیدالکاملینه متابعتده قائم اولور، عارفدن کرامات کبی برچوق نعم الهیهیه مغروراً ظاهراً منهی اولان بر امر صدور ایتمز.

معرفت غایبه علومدر، عارفک قصدی اورایه منتهی اولور، بونک اوتیه سندیه بر محل یوقدر. معرفت حصوله قدرعبد محاسبه دن خالی اولماز. معرفت یا خواصه و یا خواص الخواصه مخصوص اولور. شهود واسطه سیله اولان معرفت خواصه، مشاهده عینیه ایله روحده حاصل اولان معرفت خواص الخواصه مخصوصدر. بو حال قلبک بتون کدورات نفسانیه سنندن سلامتی، تعلقات بدنیه سنندن تجردی، صفات بشریه سنندن صفاسی وقتنده حاصل اولور. غزالی مشکاة الانوارده عارفینی اوچ مرتبهده ایضاح ایدیور:

مرتبه اولی — کندوسندن خبر ویریلان شی مطلقاً باطل و یا مطلقاً حق و یا من وجه باطل، من وجه حق اولور. امتناع ذاتی ایله ممتنع اولان مطلقاً باطل، بذاته واجب اولان

[۱] ابو عثمان مغربی نک سوزیدر.

[۲] ابو علی الدقائک قولیدر.

[۳] محمد بن الفضلک قولیدر.

[۴] یحیی بن معاذک قولیدر.

[۵] ذوالنون مصری نک سوزیدر.

مطلقاً حق ، بذاته ممکن ، بغیره واجب اولان من وجه باطلی ، من وجه حقدرد . ممکن بذاته موجود اولدیغندن باطل ، فقط غیردن وجودی استفاده ایتمکه الهی ، وجودی افاده ایدن ذاتی ولی ایتسی وجهیله موجوددر ، ایشته بو وجه ایله حقدرد . ماسوی بذاته باطل ، بغیره حقدرد . حق مطلق بذاته موجود حقیقی درکه هر حق حقیقی آندن اخذ ایدر . ماسوی فانیدر ، هالکدر ، باطلدر . آنجق موجود حقیقی ایله باطل ، فانی ، هالک دکلدر ،

عبدك قلبی ، دردی ، قصدی ، استغراق بالله اولمی ، ماسوایی کورماملی ، ماسوایه التفات ایتماملی ، آنجق آندن خوف ورجاده بولونمی ، نفسنی ایلک هالک ، ایلک باطل کورماملی ،
الا کل شیء ما خلا الله باطل

بنفسه وجود ایکی به منقسمدر ، یاوجودی ذاتندن اولور ، مقتضای ذاتی اولور . ویا وجودی غیردن اولور ، وجودی مقتضای ذاتی اولماز . وجودی غیردن اولان موجودك وجودی وجود مستعاردر ، بنفسه قوامی یوقدر ؛ بلکه غیر ایله قوامی واردر . آنك ذاتی حیثیتی ایله عدم محضدر . آنك وجودی غیره نسبتله اولمغله وجود حقیقی دکلدر . البسه استعاره ایدن فقیرك البسه سی یوقدر ، البسه آکا اعاده ایدن غنی نکدرکه دائماً استرداد وانتزاع ایدر ، مستعیرك مستعاره نسبتی مجازدر .

مرتبه ثانیه — عارفین حسیض مجازدن ذروه حقیقه ترقی ایدوب معراجلرینی اكمال ایلیانلردر . عارقین مشاهده عیانیه ایله آنجق الهك موجود ، وجه اللهدن ماعدا هر شئیك هالک اولدیغنی کوریورلر . ماسوی بروقت هالک دکلدر ، بلکه ازلا وابدأ هالکدر [۱] چونکه آنجق بویله تصور اولنور . ماسوانك ذاتی من حیث ذاته اعتبار اولنورسه عدم محضدر . اول حقدن کندوسنه وجود سرایت ایتسی وجهله اعتبار اولنورسه موجود کورینور . اوده ذاتنده دکل ، بلکه موجدینی ولی ایتدیکی وجهدن موجود کوریر . موجوداتك حق اولمغه احق اولانی آله در ، اشیانك حق اولمغه احق اولانی وجودی ذاته ازلا وابدأ ثابت اولان ، معرفتی ازلا وابدأ حق اولان ، ازلا وابدأ آکا شهادت

[۱] تأمل سطور الكائنات تجدیها من الملاء الاعلی الیک رسائل

اقد خط فیها لوتأملت سطرها الا کل شیء ما خلا الله باطل

سطور کائناتی تأمل ایتسهك آنلری ملاء اعلا دن سکا یازلش برطاقم رساله لر بولورسین ، آرتق اوراده « اللهدن ماعدا هر شی باطلدر » یازلش اولدیغنی آکلارسین .

حق اولان زاندر . بونلرك هپسى آنجق ذات موجود حقیقی اولان الله ایچون ثابتدر .
عبدك حقدن حظ ونصیبي واردر : عبد نفسی باطل کوریر ، ماسوایی حق کورمز ،
عبد بنفسه حق دکلدر ، الله ایله حقدر ، چونکه الله ایله موجوددر ، ذاتی ایله موجود
دکلدر ، ذاتی ایله باطلدر ، آنجق حقت ایجادیه باطل دکلدر .

اهل تصوفه ذاتلری اعتباریه فناء نفسلری . رؤیت غالب اولمغله اکثر احوالده لسانلری
اوزره اسماء الهیه دن « حق » اسم جلیلی جاری اولور . زیرا ذات حقیقیه یی ملاحظه ایدورلر .
اهل کلام مقام استدلالده افعال ایله اولمغله اکثر احوالده لسانلری اوزره خالق معنایه
اولان باری اسم جلیلی جاری اولور . اکثر خلق ماسوایی کوریرلر . آنکله الله استدلال ایدرلر
آنلر « اولم یظروا فی ملکوت السموات والارض وما خلق الله من شیء » [۱] ایله مخاطب اولور .
صدیقین ماسوایی کورمزلر . حق ایله حقه استدلال ایدرلر آنلرده « اولم یکنف بربك
انه علی کل شیء شهید » [۲] ایله مخاطب اولورلر . بوحالده موجود آنجق وجه الله در .
هر شئیك ایکی وجهی واردر : بری نفسنه اولان وجهی ، دیگرکی ربنه اولان وجهی .
اشیا نفسنک وجهی اعتباریه عدم ، وجه الله اعتباریه وجوددر .
آرتق اللهدن ، وجه اللهدن بشقه بر موجود یوقدر . هر شی ازلا وابدآ، وجه باریدن
بشقه ، هالکدر .

عارفین « لمن الملك اليوم لله الواحد القهار » نداسنی ایشتمک ایچون قیام قیامتیه محتاج
دکلدر . بلنکه بونداء آنلرک سمعلرندن اصلا آیرلماز .
عارفین « الله اکبر » قول شریفندن ماسوادن اکبر معناسنی آکلامزلر ، زیرا وجودده
آنکله برابر ماسوی یوقدرکه الله ماسوادن اکبر اولسون ، ماسوانک رتبه معنی یوقدر ،
بلنکه رتبه تابعیتی واردر ؛ ماسووانک ، آنجق الهی ولی ایتدیکی جهتن ، وجودی
واردز ؛ موجود آنجق وجه باریدر . جناب بارینک وجه باریدن اکبر اولمسی محالدر .
بالاضافه ، بالمقایسه اکبر دیمکدن اکبردر . نبی اولسون ، ملک اولسون ، ماسووانک
کنه کبریاسنی ادراک ایتمه سندن اکبردر .
کنه معرفت باری بی آنجق باری بیلیر . چونکه هر معروف عارفک تحت استیلا
وسلطانندهدر . بوده جلال و کبریا یه منافیدر .

[۱] آنلر ملکوت سموات وارضه ، مخلوقاتنه نظر ایتمزلری ؟

[۲] سکا ، ربك هر شئی شهید اولدینی یتزمی ؟

کبریا کمال ذاتن عبارتدر . کمال ذات کمال وجوددر ، کمال وجود ایکی شیئہ راجع اولور . بری ازلاً وابتداً دوامی در . هروجود یاعدم سابق ویاعدم لاحق ایله مقطوع اولمغله ناقصدر . کندوسنه عدم طریائی مستحیل اولان دائم ازلی وابدی کبریا صاحبی در . دیگری وجودی هروجودک وجودینسه مصدر اولان بروجوددر ، بتون موجوداتک وجودی کندوسندن حاصل اولان برذات کبریا صاحبی در . جلال ده کمال صفاتندن عبارتدر ، عظمت ایسه کمال ذات وصفاته راجعدر .

مرتبهٔ ثالثه — عارفین سماء حقیقه عروج ابدنجه عالم وجودده آنجق (واحد حق) دن بشقه هیچ برشی کورمیورلر . بو حال بعضلرنده عرفان عالمی ایله ، بعضلرنده ذوق حال ایله حاصل اولیور . آنلردن بالکلیه کثرت متفی اولیور ، فردانیت محضیه مستغرق اولیورلر ، اوراده عقللری قالمیور ، حیران و سرگردان اولوب صسانکه مبهوت قالیورلر ، ماسوایی ذکره ، کندولرینی ذکره کنیش بر محل قالمیور ، محل غایت طارلشیور ، سکره دوشیورلر اولیه دوشیورلرکه سلطان عقللری سکره دوشنده قالیور . (لااله الا الله) توحید عوام ، (لاهو الا هو) توحید خواصدر . او توحید اعم ، بو توحید اخصدر ، احمقدر ، دهها دقیقدر . صاحبی فردانیت محضیه ، وحدانیت صرفیه ادخال ایدر . خلقک منتهای معراجی مملکت فردانیهدر ، بونک اوتیه سنده مراقاة یوقدر . چونکه ترقی آنجق کثرت ایله متصوردر . ترقی اضافیدر . بر مبدأ ، برده منتهی ایستر . کثرت متفی اولونجه عروج قالماز . اکر بوراده بر حالده تغیر اولورسه اوده آنجق سماء دنیا به نزول ایله اولور . یعنی علودن اسفله اشراق ایله اولور . اعلا ایچون دیگر براعلی یوق ایسه ده اسفل واردر . ایسته غایه الغایات بودر . بونی بیلان بیلیر ، بیلیمان انکار ایدر .

ارباب بصائر هانکی برشی کورسه لر آنسکه برابر الهی ده کوریرلر . نه کیم بعضلری هیچ برشی کورمیورم . آنجق الهی آندن اول کوربورم دیور . چونکه بعضلری اشیایی الله ایله ، بعضلری ایسه الهی اشیا ایله کوربور . اولکیسی صاحب مشاهده ، ایکنجیسی صاحب استدلالدر ، اولکیسی درجهٔ صدیقین ، ایکنجیسی درجهٔ علماء راسخین در . غافلین محجوبین بورایه واصل اوله مازلر .

اشنای سکرده بعضلری «انا الحق» [۱] بعضلری «سبحانی ما اعظم شانی» [۲] بعضلری [۱] حسین بن المنصور الحلاج (۳۰۹) طرفندن سویلنمشدر . حلاج جنید ایله ، نوری ایله صحبت ایتمش ایدی . [۲] کندیمی تسبیح ایدرم ، نه عظیم الشانم ! بوسوز ابو یزید بسطامیدن (۲۳۴ ویا ۲۶۱) حکایه اولیور . مشار ایله برکرده «انسلیخت من نفسی کما تسلیخ الحیة من جلدھا فظنرت فاذا انا هو . — بیلان در یسندن سویلدینی کی بنده نفسمدن سویلدم ، باقدم ، برده نه کوریم: بن اویم» دیشدر .

« مافی الجبة الاله » (۱) دیورلر (۲)

اوت عشاقك حال سكرده كي سوزلری دوریلیر ، بویکیلر ، حكایه اولونماز . سكردن قورتیلوب عالم صحوه كلنجه یریوزنده میزان الهی اولان سلطان عقله رجوع ابدیورلر . بیلورلرکه بو حال حقیقه اتحاد دكلدر ، بلکه اتحاده شییه بر حالدر . نته کیم عاشق فرط عشق حالنده

« انا من اهوی ومن اهوی انا » « نحن روحان حللنا بدلنا » (۳)

دیور .

انسان دفعة ، کندوسنده بر صورت ملونه منطبع اولمش جلالی بر آینه یه باقیه آینه یی کورمز ، آینه ده کوردیکی صورتی آینه نك صورتی ، بولونی آینه نك لونی ظن ایدر . حالبوکه آینه نك صورتی ، لونی یوقدر . آینه نك ، ظاهر امورده ناظر اولانلره بوصورتك آینه صورتی اولدیغنی تخایل ایتدیره جك بروجه ایله الوانك صورتلرینی قبول ایتمکدن بشقه نه ایشی واردر ؟ چوجق آینه ده برانسان کورسه آنی آینه ده ظن ایدر .

قلب ده بویله در . قلبه حلول ایدن آنسکه کویا متحد اولور ، یوخسه حقیقه متحد اولماز . قدحی ، باده یی بیامیان کیمسه قدحده باده کورنجه آرهلرنده تبانی فرق ایتمز . قمر میز یلغی قدحك رنکی ظن ایدر . [۴] بوراده اتحاد علی سبیل التوسع والمجازدر . صوفیه نك ، شعرانك عادتیه لایق اولان ده بودر ، بونلر تحسین کلام ایچون استعاره طریقته سلوک ایدرلر . نته کیم شاعر « انا من اهوی ومن اهوی انا » دیور . بو حال غلبه ایدر سه صاحب حالنه نسبتیه آکا « فنا » بلکه « فناء الفناء » دیرلر . چونکه صاحب حال هم کندوسندن فانی ، هم کندوسنك فانی اولمسندن فانی در . بو حالده نفسنه شعوری لاحق اولمدیغی کبی نفسنه اولان عدم شعورینه ده شعوری لاحق دكلدر . اگر نفسنه اولان عدم شعورینه شعوری لاحق اولسیدی نفسنه ده

[۱] یوده یازید بسطامی دن منقولدر : جبهه الاهدن بشقه موجود یوقدر دیمکدر .

[۲] بومقامده حلول واتحادی ایهام ایدن سوزلر صادر اولیور .

[۳] بن سودیکم ذاتم ، سودیکمده بنم . بزیکدیگرینه حلول ایتمش ایکی روحز . آلت

طرفی ده شویده در : فاذا ابصرتی ابصرته * واذا ابصرته ابصرتنا

بنی کوردکمی آنی کورمش ، آنی کوردکمی بنی کورمش اولورسین .

[۴] رقی الزجاج وراقت الخمر * فتشابهها وتشاكل الامر :

قدح او قدر رفیق ، باده او قدر براق ایدی که هرا یکسینی بر برینه بکزه بوب تفریق اولنه ماز بر حاله

ککلی .

شعوری لاحق اولمش اوله حق ایدی . بوحالده آکا مستغرق اولان کیمسه یه اضافتله لسان مجاز ایله اتحاد ، لسان حقیقت ایله توحید دیرلر . بوحقایقک اوتیه سنده برطاقم اسرار واردرکه آکا طالمق جائز دکلدیر .

ازمیرلی

اسماعیل مکی

(انوار شریعت)

۱

(طهارت)

اشکاردرکه طهارت ، نظافتدن عبارتدر شوخالده طهارت برصفت نزهت دیمکدر . طهارت ایکی نوعدرکه معنویه وحسیه در . طهارت معنویه اوچدر .

(۱) نفسک اخلاق مذمومه دن

(۲) عقلک دنس افکار وشهاتدن

(۳) سرک اغیاره نظردن نزهتیدر .

طهارت حسیه کمنجه : بوده نفوس النسانیه تک طبعاً وعاده استقدار واستکراه ایتدیکی شیلردن نزهتیدر .

طهارتک هرایکی نوعیده شرعیدر .

طهارت حسیه دخی ایکی نوعدر . نوع اول علی الاطلاق نظافتدر . نوع ثانی شرعاً اسباب موجهه مخصوصه مستند ومحال معینه مخصوصه واقع اولوب زیاده ویا نقصانی اولیان افعال معینه مخصوصه دن عبارتدر .

بونوع طهارتک شرعاً اوچ درلو اسمی واردرکه : وضوء ، غسل ، تیممدر .

بوطهارت اوچ شی ایله حاصل اولور بونلردن ایکیسی مجمع علیه بریسی مختلفه فیه در . مجمع علیه اولانلر مایه مطلق ایله طهارتدر . مختلف فیه اولانده نیتتمردر . اشبور طهارت بعضاً باشلی باشنه برعبادت اولورکه رسول الله صلی الله علیه وسلم افدمزک (نور علی نور) اولدیغنی بیان بیوردقلری وضوء علی الوضوءدر .

بعضاده معین برعبادت مشروعهده شرط صحت اولورکه عبادته مانع اولان شیای